

העולם הזה חשיפה

א.ב. בת 10, הוצאה מרשות הוריה הנרקומים והועברה למשפחה אומנת. חצי שנה מאוחר יותר, הוצאה מביתה בעקבות תקיפה מינית של אביה, 14, הוצאה למשפחה אומנת. חודש מאוחר יותר נאנסה על ידי בן המשפחה. תקיפה מינית, התעללות פיזית והפיכת ילדי האומנה למשרתי הבית הן תופעות מתרחבות. למשרד העבודה והרווחה אין קריטריונים ברורים לבחירת המשפחות האומנות, ובמקרים רבים הוא מנתק כל קשר עימן, מלבד התשלום עבור החזקת הילד. כל האמת על משפחות אומנה

שרית רום

עובדות המוצגות כאן הן כתבי-אישום חמור נגד משרד העבודה והרווחה ואופן טיפולו בילדים הי חיים במשפחות אומנה. הן גם כתבי-אישום נגד הרשות המחוקקת, שלמרות פניות חוזרות-ונשנות של כל הגופים המטפלים במצוקות קשות של ילדים אלה, לא מצאו לנכון עד היום לחוקק חוק ברור, המסדיר את נושא האומנה על כל היבטיו. השורות הבאות נוגעות רק בקצהו של קרחון ענק, שסופו להתנפץ לרסיסים חדים היישר בפרצופם של אלה שיקבלו על עצמם את תיק העבודה והרווחה בממשלה החדשה. הסיפורים שיובאו כאן, כולם אמיתיים, אינם לבעלי קיבות רגישות. קשה להאמין שזה קורה. שר העבודה והרווחה החדש ייכנס למערכת-אמינים המשועתק לטיפול מידי, שבה ילדים קטנים צועקים מכאב.

א.ב. בת 10, בת להורים נרקומנים, הועברה לפני שנה יחד עם שני אחיה הקטנים למשפחת אומנה במרכז הארץ. הוריה של הילדה נמצאו על-ידי משרד העבודה והרווחה לא מתאימים לטיפול בילדיהם. בצו של בית משפט הוצאו הילדים מחזקת הוריהם למשפחה אומנת, אחת מרבות הפונות למשרד העבודה והרווחה בבקשה לקבל ילדים לאומנה.

חצי שנה מאוחר יותר, בחופשת הפסח, הגיעה הילדה עם אחיה לבית סבתה. עבר יום ועוד יום, והסבתא של א.ב. הרגישה כי משהו קורה לילדה. היא סירבה לאכול, ישבה מבוהלת בפינה, כמעט ולא דיברה.

לסבתא לא היה ברור מה בדיוק קורה. אחריכך הסבירו לה שהילדה היתה בדיכאון. ההסבר הגיעו אחרי שהסבתא הצליחה לדובב את א.ב. שסיפרה לסבתא בשפה של ילדה קטנה, שהאבא החדש שלה עושה לה דברים רעים וכואבים בפיפי.

כאן הסבתא כבר לא סמכה על העובדת הסוציאלית. איך אפשר לסמוך על מי שמוציא ילד מגוב-אריות אחד, ושולח אותו היישר לגוב-אריות אחר, גרוע ממנו? אחרי שהבינה מה קורה לנכדתה, היא מיהרה למטרה. למזלה, הקצין התורן במטה המשרד היה אדם רגיש. למקום הוצעה מייד חוקרת-נוער. רק אחרי שדיברה עם הילדה וקיבלה פרטים מדויקים, העבירה את הטיפול למשרד העבודה והרווחה. עכשיו הם מיהרו לפעול. בראוץ הוציאו את הילדה ואת אחיה הקטנים מרשות המשפחה האומנת, והעבירו אותם למשפחה אחרת. לאב האומן נפתח תיק פלילי, אך באוקטובר '91 החליטה הפרקליטות שלא להעמיד את התוקף לדין. מאוחר יותר שינתה הפרקליטות את עמדתה. כרגע האב האומן עומד לדין.

אילו היו בודקים במשרד העבודה והרווחה, אילו מישהו שם היה טורח לחזק כמה לחיצות על המקלדת של המחשב, היו

צילום אילוסטורציה

אותה. העובדת הסוציאלית שבדקה את העניין מצאה את סיפורה אמיתי. מעבר לטיפול במדריך התוקף, הוחלט כי הילדה תועבר לתקופה מסוימת לבית משפחה אומנת. "לפני פחות מחודש אישתי את קור החירום של האגודה", מספרת חיימוב. "בערך ב-10 בלילה התקשרה ילדה מבוהלת. היא סיפרה שהיא מדברת מטלפון ציבורי, ושברחה מבית משפחה אומנת לאחר שבן המשפחה, בן 17, אנס אותה". בשבוע הקרוב תעבור ר.כ. הפלה. איש אינו יכול לקבוע בוודאות ממי נכנסה להריון, מהמדריך בפנימיה או מבן המשפחה האומנת. סיפור אמיתי, פה אצלנו. ישראל הנאורה '92.

איך קרה ש.כ. נאנסה פעם אחרי פעם במקומות שבהם היו אמורים לטפל בה? "הסיבה לכך פשוטה ביותר", מסבירה הד"ר חניתה צימרין מא"י. "אחת הבעיות העיקריות של הקורבן המוצא מהבית, היא הפיכתו לטרף קל. מוציאים ילד מהבית כדי להגן עליו, ולמעשה הופכים אותו לטרף. ילד שכזה מפתח דימוי עצמי ירוד, וחושב שהוציאו אותו מהבית בגלל שהוא לא שווה. יחד עם זה הוא בונה לעצמו גישה פטאליסטית לחיים - מה שקורה זה הגורל. שני אלה, יחד עם רגשות-האשם אצל הילד, מעבירים אותו למצב קלאסי של קורבן".

צריך, אם כן, לברר האם המדינה, שממחרת להוציא ילדים מחזקת הוריהם הטבעיים בשל החלטה כי אינם מתאימים לטיפול בילדיהם, עושה די כדי להגן עליהם בעתיד ולברוק אם המשפחה האומנת מתאימה לטיפול בהם. מן הדוגמאות הבודדות המובאות כאן, נראה שהתשובה היא שלילית.

אין חקיקה מתאימה

בארץ אין כל חקיקה בנושא חובותיהן וזכויותיהן של משפחות אומנה. גרוע מזה - אין כמעט קריטריונים ברורים לפיהם נבחרות המשפחות. נכון, יש משפחות לא-מעטות שלוקחות ילדים מתוך אידיאליזם טהור, כאלה שרואות בעניין שליחות. אבל הן, מסתבר, מהוות אחוז קטן. לדברי הד"ר קרמן, רוב המשפחות פונות למשרד העבודה והרווחה בשביל הכסף שמקבלים עבור הילד.

"הנושא של בחירת משפחות-אומנה הוא פרוץ ובלתי-ברור לחלוטין", אומר הד"ר קרמן. "בעוד שבפנימיות מסודרים כ-15,000 ילדים, הרי שרק כ-2,000 ילדים מסודרים במשפחות אומנה. לא כל המשפחות שלוקחות ילדים גם פוגעות בהם, אבל בפירוש ישנן משפחות כאלה. לצערי, רבות המשפחות הלוקחות ילדים מהסיבה הכספית. לא שהתשלום גבוה, אבל הוא מהווה תוספת חשובה למשפחה". אולי זו הסיבה שרבות מהמשפחות האומנות נמצאות על קו-התפר של המצב הכלכלי שקוראים לו "קו העוני". יל, בת 13, חייתה עם משפחה אומנת

מבינים כי משהו לא טוב כבר קרה בעבר עם המשפחה הזו. בעבר היא כבר שימשה כמשפחה אומנת לילד וילדה. כשהיו הילדים הללו בני 15, הם הועברו לפתע לפנימיות. הסיבה לכך שהילדים הוצאו בחיפזון כזה מבית המשפחה, לוטה עד היום בערפל כבד. "אולי הוצאת הילדים הקודמים קשורה למעשים שנעשו לא.ב.", אומר הד"ר יצחק קרמן מהמועצה לשלום הילד. "עובדה שהווג סירב להשתתף בכל טיפול או לקבל ייעוץ בקשר לטיפול בילדים - שירות שניתן באופן מקובל למשפחות אומנה. יותר מזה, בתקופה שבה שהו הילדה ואחיה בבית המשפחה, ביקרה אותם סטודנטית לעבודה סוציאלית, שדיווחה כי המשפחה אינה

לסבתא לא היה ברור מה בדיוק קורה. אחריכך הסבירו לה שהילדה היתה בדיכאון. ההסבר הגיעו אחרי שהסבתא הצליחה לדובב את א.ב. שסיפרה לסבתא בשפה של ילדה קטנה, שהאבא החדש שלה עושה לה דברים רעים וכואבים בפיפי.

מתאימה לשמש כמשפחה אומנת, אבל כלום לא נעשה".

לא רק במקרה של א.ב. לא נעשה דבר. ישנם עשרות (!) סיפורים מזוויעים על התעללות בילדי אומנה. כאן ועכשיו, בישראל של 1992. מתקבל הרושם שהוצאת הילדים בחיפזון ובדממה מהבית היא דרך הטיפול האופיינית. מעט מדי, מאוחר מדי. ואף אחד לא מסיק מסקנות ומפיק לקחים.

תדמית הקורבן

מקרה של ר.כ. בת 14, מוגדר על-ידי סיגל חיימוב מאגודת אנ"י כמקרה שבו המציאות עולה על כל דמיון. לפני פחות משנה הוצאה הילדה מביתה, לאחר שאביה תקף אותה מינית. היא הועברה לפנימיה ברומ. לפני כשלושה חודשים היא ברחה מהפנימיה וסיפרה כי המדריך אנס

במשך יותר משנה. בחודש ספטמבר התברר שאבי המשפחה האומנת תקף את מינית. למרות כוונת העובדת הסוציאלית להוציא אותה מהמשפחה, בכתה יל והתנשתיירו לה להישאר. לדבריה, חשה של

היה לה בית לחזור אליו.

רק במהלך חקירת האירועים, שנה אחרי שמשרד העבודה והרווחה העביר יל לאותה משפחה, מצאו סוף-סוף את הנתונים שסיפרו את סיפורו של הילד. כבר משנת 1979 נרשמו בתיקו במשרד עבירות פליליות של מעשי אלימות ועבירות-זמן. עניין זה לא נבדק במשטרה. נשלחה הילדה למשפחה. אחריכך הועברו שני הילדים למשפחה קשה מאוד. לא נחשבה בעיניהם לילדה נכונה שמחפשת משפחה טובה ואוהבת. המשפחה האומנת, היא נחשבה לפרנסה, וככזו - דמה היה מותר.

בחקירותיה הסבירה אם המשפחה האומנת כי ידעה מה קורה בין בעלה לילדה, אבל יכלה לעשות כלום. "זה היה או היא או לי אין נוח, אני לא בריאה ועברתי משהו או פשוט שתקתי. ריחמתי עליה ושתקתי הסבירה. 'שאלה מדוע לא פנתה לטיפול הסוציאלית באיזור מגוריה, ענתה כי הילדה וניעה מעיר אחרת, הפנתה העובדת הסוציאלית מאותו איזור להתגורר בה, לאחר זמן קצר, ולה לא היה לאן ללכת

במשרד העבודה והרווחה עוצמים

יכתבה של עובדת מוציאה מאיזור הצפון, שנשלח המועצה לשלום הילד, שנתן על הנתק הנורא בין הילדה בתוך המסגרת המטפלת את משפחות אומנות שבמשך שנים לא נכנס אליהן עובד סוציאלית לשם פיקוח, ולא לשם טיפול, ייעוץ

"דק שני מקרי" התעללות

בתגובה לדברים המובאים בכתבה, אמרה הגברת אליה קדם, האחראית על משפחות אומנה במשרד העבודה והרווחה:

"אני מודעת לקשיים שבמציאת מ"שפחות אומנה טובות. בשנתיים האחרונות, מאז מוניתי לתפקידי, אנחנו עושים לילות כימים כדי לשפר את פני הדברים. זה לא קורה ביום אחד, ולשם שינוי דראסטי דרושים משאבים. בחודש נובמבר הקרוב יסע צוות מיוחד כדי ללמוד בחו"ל שיטות לעב"ודה עם משפחות אומנה ואיתורן".

● מהם הקריטריונים לקבלת משפחה במשפחה אומנת?

"שני בני הווג צריכים להיות עם 12 שנות לימוד, שולטים בשפה העברית, משפחה מתפקדת ומוכרת כמשפחה חיה ללא בעיות. כרגע אנחנו עומדים להוציא קריטריונים חדשים, שייכנסו לתוקפם בקרוב. אחד הדברים הראשונים שיש שייצעו, יהיה תוכנית של 10 פגישות עם מועמדים להיות משפחות אומנת, ולא פגישה אחת, כפי שהיה נהוג".

● איך בכל זאת מתגלים מקרים כלי כד קשים, בהם עברו ילדים התעללות פיזיות ולעיתים תקיפות מיניות?

"בשנה האחרונה הגיעו לידיעתנו רק שני מקרים כאלה שטופלו".

● מדוע אין מעקב ממושיך של פקידהסעד במקום מגוריו המקורי של הילד, גם במשפחה האומנת?

"ברגע שהוחלט כי הילד מוצא מביתו ומועבר למשפחה אומנת, פקידהסעד צריך לאבד מגע עם הילד. בשנתיים האחרונות יש תקנים מיוחדים של 60 פקידהסעד שתפקידם להיות בקשר עם המשפחה האומנת. הילד שעובר למשפחה אומנת נמצא תחת אחריות העובד הסוציאלי של המשפחה הזו. כיום יש לנו מיפוי של כל 1,200 משפחות האומנה".

● מה קורה לחוק האומנה, האמור להגדיר במדויק את חובותיהן וזכויותיהן של המשפחות, ואת הקריטריונים שלפיהם תיבחרנה המשפחות?

"אנחנו עובדים עליו באינטנסיביות ביחד עם המועצה לשלום הילד. הבעיה העיקרית היא מציאת הגשר בין משפחת האומנה למשפחה הביולוגית. חשוב ששתי המשפחות תעבורנה ביחד, כדי שילדים אלה יוכלו לחזור הביתה".

● מהו התשלום עבור ילד למשפחה האומנת?

"בשנה האחרונה העלינו ברבע את הסכום. על ילד רגיל, ללא בעיות מיוחדות, מקבלת המשפחה 858 שקלים לחודש. בנוסף, משולמים עבור הילד חוגים, טיפול פסיכולוגי וביטוח רפואי. בנוסף, אחד מההורים לפחות צריך להיות אדם עובד".

היתה מאושרת. זוהי משפחה מקסימה, אמירה ותומכת. באחת מהשיחות שלנו, שאלתי את השכנה אם עובד סוציאלי מבקר את הילדה, והיא ענתה לי בטבעיות שהם בכלל לא יודעים שהילדה אצלה. משרד העבודה והרווחה חשב שהילדה עדיין בפנימיה. הפנימיה לא דיווחה, והעובד הסוציאלי ממחוז-מגוריה המקורי של הילדה ניתק מגע ברגע שהועברה לפנימיה.

"זה סיפור עם סוף טוב, אבל מי יודע כמה ילדים כאלה נמצאים, מבלי שאיש מהאחראים יודע על כך, בכל מיני משפחות. חלקן אולי טובות, אבל חלקן ודאי דומות למשפחות שעליהן שמענו, שבהן הילדים הופכים קורבנות לניצול וזוכים ליחס מחפיר".

עובדי קהל

ילדים הופכים למשרתיים

ימשיכו לעבוד בתיסכול, והילדים עצמם ייפגעו נפשית ואולי פיזית, ללא תקנה". נשמע מופרך? העובדות מדברות בעד עצמן. ד.ש בת ה-12 הועברה למשפחה אומנת בצפון. באחת מפגישותיה עם קרובת משפחה, סיפרה לה הילדה שהיא מנוצלת במשפחה כמשרתת, וכי אבי המשפחה גם מנסה להתעסק איתה. קרובת המשפחה, המתגוררת בעצמה בצפון, פנתה לעוברת הסוציאלית, שאותה הכירה. לדבריה, הסבירה לה העוברת הסוציאלית כי הנושא כולו אינו באחריותה, אך כטובה אישית היא מוכנה לנסות ולברוק את המקרה. כשחזרה מביקורה הבית אצל המשפחה האומנת, היתה מזועזעת לחלוטין. היא סיפרה לקרובת המשפחה שהמצב אפילו גרוע יותר מכפי שזו תיארה לעצמה, אך לה אין סמכות להתערב. מספרת קרובת המשפחה: "היא הרי בסך הכל תינוקת. במשפחה האומנת התייחסו אליה כאילו שהיא איזה סבל ששוקל מאה קילו. לפחות שמונה-עשרה שעות ביממה היא היתה צריכה לעסוק בעבודות בית, לסחוב חבילות כבדות מהשוק, לשטוף חלונות, לבשל, לגהץ, ועוד".

הד"ר חנינה צימרין: "לידי גרה משפחה שבמשך שנתיים לקחה לסופי-שבוע ילדה מפנימיה באיזור. בשלב מסוים החליטה המשפחה לקחת אליה את הילדה, כמשפחה אומנת. הם קיבלו אישור מהפנימיה, והילדה

לה מהילדים שמצליחים לעבור את הלילות בשלום, בלי לפחד שיבוא אחד הגברים במשפחה ויגע בהם פה ושם, הופכים במקרים רבים למשרתיים הבית. בתחילת השבוע שעבר פנתה אשה, שהודתה בשמה המלא, לקו החם של אר"י. היא סיפרה כי שכנתה אספה לביתה ילדה שהיתה באומנה אצל חבריה, והפכה אותה למשרתת. הילדה בת ה-12 הפסיקה לעניין את המשפחה האומנת, שהודיעה לילדה על הכוונה לזרוק אותה. הילדה ביקשה מחברתם לעבור אליה. האשה הסכימה, ומוזה שלושה חודשים הילדה נעולה בבית ומכינה קפה לקליינטיות של האשה, העוברת בביתה כקוסמטיקאית. "מאז שהילדה אצלה, היא פיטרה את העוברת שלה. הילדה הזו מזכירה סיפורים של צ'ארלס דיקנס", סיפרה השכנה. "גם כשמישהו מתלונן, לא תמיד אפשר להגיע לעובד הישיר שאחראי על הילד", מסביר הד"ר קדמן. "לעיתים, בשל הנתק בין מחוזות הסעד השונים, לא יודעים מאיזו עיר הילד הגיע, ומי היה העובד הסוציאלי האחרון שטיפל בו. כאילו זה ילד אבוד. עד שלא תהיה חקיקה ברורה בנושא, משפחות רציניות לא יקחו ילדים, עובדים סוציאליים

המונה. חלקן של המשפחות האומנות עשו זאת מתוך מניע כספי בלבד, ללא שום התייחסות אנושית בסיסית. הקשר היחיד של כל המשפחות האומנות באיזור עם משרד הרווחה, היה באמצעות תשלומי דמי-האחזקה בלבד. הילדים סודרו במשפחות על-ידי עובדים סוציאליים מאיזורים שונים, שסיימו את תפקידם ברגע שלמשפחה האומנת לא היתה תלונה כלשהי על הילד..."

משרד העבודה והרווחה, מסתבר, מטה און קשבת רק אם המשפחה האומנת מתלוננת. רק במקרה כזה ממחרים לפעול. אם הילד מתלונן - יוק. "במקרים רבים עובדים במשרד העבודה והרווחה לעצום עין מתלונות ילדים אלה. נוצר הרושם כי במשרד מעדיפים להיות בקשר עם משפחות שלא גורמות להם בעיות, על-פני משפחות מסיביות, שמצטיירות במשרד העבודה כקורבנות מדי", אומר עובד סוציאלי בכיר, שחלם את מלחמת הילדים. "זו בפירוש לא בעייה של העובדים בשטח. הם עושים עבודת-קודש. אבל מדיניות המשרד יצרה מצב שהוא בלתי נסבל. יד ימין לא רק שלא יודעת מה עושה יד שמאל - היא מתעלמת ממה לחלוטין. כאשר העובדים בשטח פונים לעזרה לסמכויות העליונות, הם מרגישים כאשמים על שהעזו בכלל להעלות בעייה. מנווטי-המשרד חושבים שמה שלא מדברים עליו, לא קיים. חייבים לנער את המערכת".

"דק שני מקר" התעללות

בתנועה לדברים המובאים בכתבה, אמרה הגברת אליה קדם, האחראית על משפחות אומנה במשרד העבודה והרווחה:

"אני מודעת לקשים שבמצבית מן שפחות אימנה טובות. בשנתיים האחרונות, מאז מניתי לתפקידי, אנתנו עושים לילות כימים כדי לשפר את פני הרבנים. זה לא קורה כיום אחד, ולשם שוני דראסטי דרושים משא"בים. בחודש נובמבר הקרוב יסע צוות מיוחד כדי ללמוד בחו"ל שיטות לעב"רה עם משפחות אומנה ואיתורן."

● מדום הקריטריונים לקבלת משפחה במשפחה אימנה?

"שני בני הוגג צריכים להיות עם 12 שנות לימוד, שולטים בשפה העברית, משפחה מתפקדת ומוכרת כמספיק זה ללא בעיות. כרגע אנתנו עומדים להוציא קריטריונים חדשים, שייכנסו לתוקפם בקרוב. אחד הדברים הראשונים נים שייעשו, יהיה תוכנית של 10 פגישות עם מועמדים להיות משפחות אימנה, ולא פגישה אחת, כפי שהיה נהוג."

● איך בכל זאת מתגלים מקרים כאלו כד קשים, בהם עברו ילדים התעללות פיזית ולעיתים תקיפות מיניות?

"בשנה האחרונה הגיעו לידיעתנו רק שני מקרים כאלה שטופלו".

● מדוע אין מעקב ממושיך של פקידהסעד במקוםמגוריו המקורי של הילד, גם במשפחה האימנה?

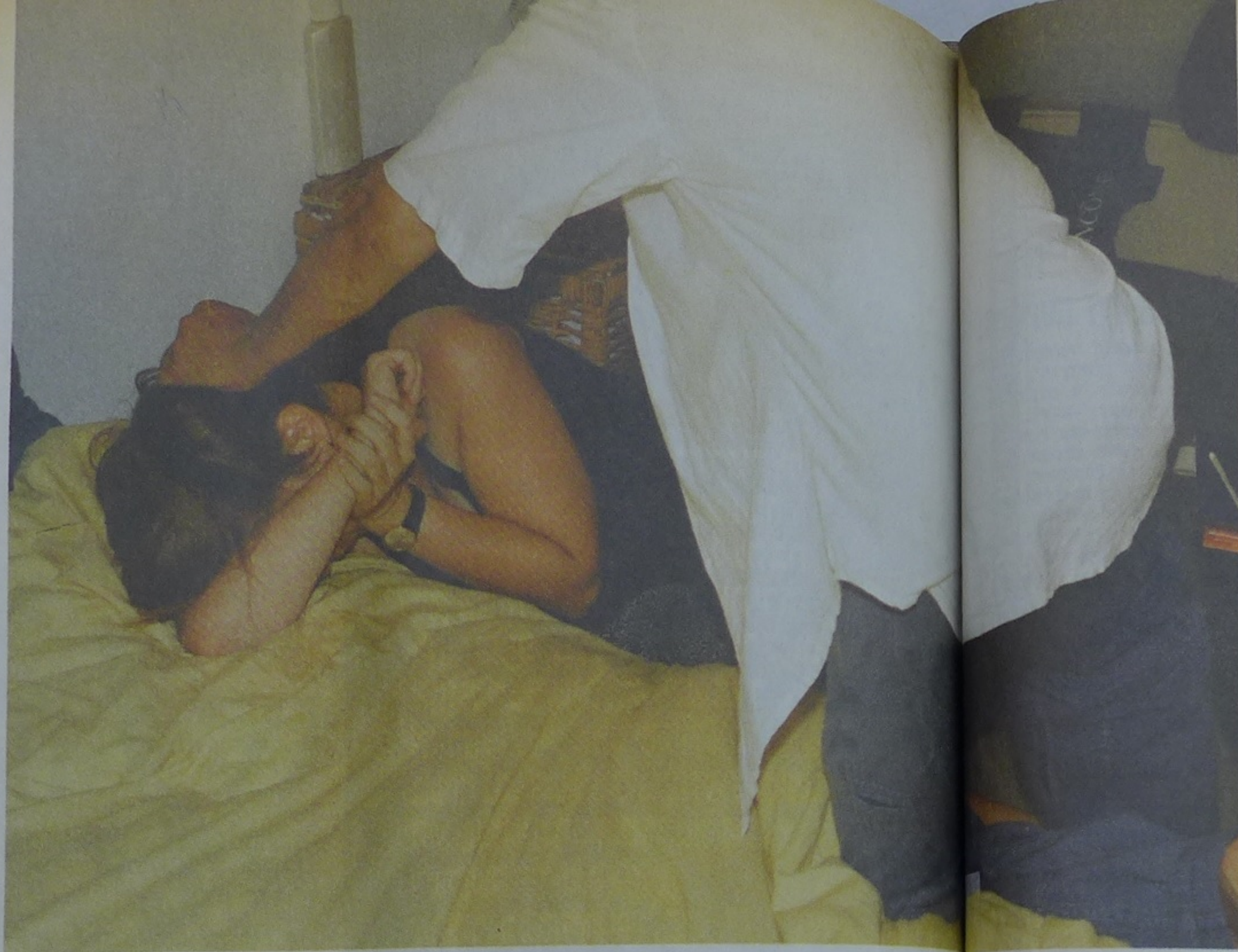
"כרגע שהחלט כי הילד מוצא מב"יתו ומועבר למשפחה אומנת, פקידהסעד צריך לאבד מגע עם הילד. בשני תיים האחרונות יש תקנים מיוחדים של 60 פקידהסעד שתפקידם להיות בקשר עם המשפחה האומנת. הילד שעובר למשפחה אומנת נמצא תחת אחריות העובר הסוציאלי של המשפחה הזו. כיום יש לנו מיפוי של כל 1,200 משפחות האומנה".

● מה קורה לתק האומנה, האמור להתגורר במדוייק את חובותיהן וחובות תיקון של המשפחות, ואת הקריטריונים שלפיהם תיבחרנה המשפחות?

"אנתנו עובדים עליו באינטנסיביות ביחד עם המועצה לשלום הילד. הבעיה העיקרית היא מציאת הגשר בין משפחת האומנה למשפחה הביולוגית. חשוב ששתי המשפחות תעבורנה להיות אחת, כפי שלילדים אלה זוכלו לחזור הביתה".

● מדו התשלום עבור ילד למשפחה האימנה?

"בשנה האחרונה העלינו ברבע את הסכום. על ילד רגיל, ללא בעיות מידיות, מקבלת המשפחה 858 שקלים לחודש. בנוסף, משולמים עבור הילד הוגים, טיפול פסיכולוגי וביטוח רפואי. בניגוד, אחד מהדורים לפחות צריך להיות אדם עובד".

עילום אילוסטרציה

העולם הזה חשיפה ברורים לבחירת המשפחות האומנות, ובמקרים רבים הוא מותק כל קשר עימן, מלבד התשלום עבור החזקת הילד. כל האמת על משפחות אומנה

א.ב. בת 10, הוצאה מרשות הוריה הנורקומים והועברה למשפחה אומנת. חצי שנה מאוחר יותר, הוצאה מביתה בעקבות תקיפה מינית של אביה 14, ומסרה למשפחה אומנת. חודש מאוחר יותר נאנסה על ידי בן המשפחה. תקיפה מינית, התעללות פיזית מתרחבות. למשרד העבודה והרווחה אין קריטריונים ברורים לבחירת המשפחות האומנות, ובמקרים רבים הוא מותק כל קשר עימן, מלבד התשלום עבור החזקת הילד. כל האמת על משפחות אומנה

שרית רום

עבודות המצוננות כאן הן כתביאישום חמור נגד משרד העבודה והרווחה ואופן טיפולו בילדים ה"חיים במשפחות אומנה". הן גם כתביאישום נגד הרשות המחוקקת, שלמ"ת רות פניות תורותיוניסי"נות של כל הגופים המ"טפלים במצוקות קשות של ילדים אלה, לא מצאו לנכון עד היום לחוקק חוק ברור, המסדיר את נושא האומנה על כל היבטיו. השורות הבאות נוגעות רק בקצרו של קרצון ענק, שסופו להתגנף לרטיסים חדים היישר בפרצופם של אלה שיקבלו על עצמם את תיק העבודה והרווחה בממשלה החדשה. הסיפורים שיובאו כאן, כולם אמיתיים, אינם לבעלי קיבות רגישות. קשה להאמין שזה קורה. שר העבודה והרווחה החדש ייכנס למערכתאימים המשוועת לטיפול מייד, שבה ילדים קטנים צועקים מכאב.

א.ב. בת 10, בת להורים נרקומנים, הועברה לפני שנה יחד עם שני אחיה הקטנים למשפחה אומנה במרכז האיץ. הוריה של הילדה נמצאו עליזי משרד העבודה והרווחה לא מתאימים לטיפול בילדיהם. בצו של בית משפט הוצאו הילדים מחוקת הוריהם למשפחה אומנת, אחת מרבות הפגנות למשרד העבודה והרווחה בבקשה לקבל ילדים לאומנת.

חצי שנה מאוחר יותר, בחופשת הפסח, הגיעה הילדה עם אחיה לבית סבתה. עבר יום ועוד יום, והסתבא של א.ב. הרגישה כי משהו קורה לילדה. היא סירבה לאכול, ישבה מבוהלת בפניה, כמעט ולא דיברה.

לסתבא לא היה ברור מה בדיוק קורה. אחריכך הסבירו לה שהילדה היתה בדיכאון. ההסברים הגיעו אחרי שהסתבא הצליחה לדובב את א.ב. שסיפרה לסבתא כשפה של ילדה קטנה, שהאבא החדש שלה עישה לה דברים רעים וכואבים בפניה.

כאן הסבתא כבר לא סמכה על העובדת הסוציאלית. איך אפשר לטמון על מי שמוציא ילד מגוביארות אחד, ושולח אותו היישר לגוביארות אחר, גרוע ממנו אחר שהבינה מה קורה לביתה, היא מיירה למשטרה. למולה, הקצין התורן במטה המשטרה היה אדם רגיש. לפקים הועקע מיד וחוקתניע. רק אחרי שדיברה עם הילדה וקיבלה פרטים מדוייקים, העבירה את הסיפור למשרד העבודה והרווחה. עכשיו הם מיהרו לפעול. בראוץ הוציאו את הילדה ואת אחיה הקטנים מרשות המשפחה האומנת, והעבירו אותם למשפחה אחרת. לאב האומן נפתח תיק פלילי, אך באוקטובר 91 החליטה הפרקליטות שלא להעמיד את התוקף לדין. מאוחר יותר שינתה הפרקליטות את עמדתה. כרגע הוצא האומן עומד לדין.

אילו היו בודקים במשרד העבודה והרווחה, אילו מיטשו שם היה טורח ללחוץ כמה לחיצות על המקלדת של המחשב, היו 28 העולם הזה

מקרה של ר.ב. בת 14, מוגדר על ידי סיגל חיימוב מאגדת ארי" כמקרה שבו המציאות עולה על כל דמיון. לפני פחות משנה הוצאה הילדה מביתה, לאתר שאביה תקף אותה מינית. היא הועברה לפנימה בררום. לפני כשלושה חודשים היא נרחה מהפגניה וסיפרה כי המרדך אנס

יל, בת 13, חיותה עם משפחה אומנת

נודד קהל

במשך יותר משנה. בחודש ספטמבר 91 התברר שאבי המשפחה האומנת תקף את מינית. למרות כוונת העובדת הסוציאלית להוציא אותה מהמשפחה, בכחה יל התגנבו שיתירו לה להישאר. לדבריה, חשה שלפחות היה לה בית לחזור אליו.

רק במהלך חקירת האירועים, שנה וחצי אחרי שמשרד העבודה והרווחה העבירו את יל לאותה משפחה, מצאו סוכניסוף במשרד את הנתונים שסיפרו את סיפורו של האב כבר משנת 1979 נרשמו בתיקו במשרד עבירות פליליות של מעשי אלימות ועבירותמיני. עניינו זה לא נבדק כשה נשלחה הילדה למשפחה. אחריכך הנתון שמצבה הכספי של המשפחה קשה מאד, לא נחשבה בעיניהם לילדה במצוקת שמחפשת משפחה טובה ואהבתה. לבית המשפחה האומנת, היא נחשבה למקרה פרנסה, וככזו - דמה היה מותר. בחקירותיה הסבירה אם המשפחה האומנת כי ידעה מה קורה בין בעלה לילדה, אבל יכלה לעשות כלום. "זה היה או היה או לא היה אין נוח, אני לא בריאה ועבדתי במספר או פשוט שתקתי. ריחמתי עליה ושתלתי את הילדה במשפחה אחרת, הפסיקה להגידה וגיעה מעיר אחרת, הפסיקה העובדת הסוציאלית מאותו איזור להתעניין בה, לאחר זמ קצר, ולה לא היה לאן לפנות".

פרוץ ובגלתיבירור החלטיון, אומר הד"ר קרמן. "בעוד שבפנימיות מסודרים כ-15,000 ילדים, הרי שרק כ-2,000 ילדים מסודרים במשפחות אומנה. לא כל המשפחות שלוקחות ילדים גם פוגעות בהם, אבל בפירוט ישנן משפחות כאלה. לצערי, רבות לא שהתשלום גבוה, אבל הוא מהווה תוספת חשובה למשפחה". אילו זו הייתה רשות המחשפות האומנות נמצאות על קרבתם של המצב הכלכלי שקוראים לו "קו העוני".

ימשיכו לעבוד בתיסכול, והילדים עצמם ייפגעו נפשית ואולי פיזית, ללא תקנה".

● מדו התשלום עבור ילד למשפחה האימנה?

"בשנה האחרונה העלינו ברבע את הסכום. על ילד רגיל, ללא בעיות מידיות, מקבלת המשפחה 858 שקלים לחודש. בנוסף, משולמים עבור הילד הוגים, טיפול פסיכולוגי וביטוח רפואי. בניגוד, אחד מהדורים לפחות צריך להיות אדם עובד".

היתה מאושרת. זוהי משפחה מקסימה, אמרה ותומכת. באחת מהשיחות שלנו, שאלתי את השכנה אם עובד סוציאלי מבקר את הילדה, והיא ענתה לי בטבעיות שהם בכלל לא יודעים שהילדה אצלה. משרד העבודה והרווחה חשב שהילדה עדיין בפגמיה. הפגמיה לא ריווחה, והעובד הסוציאלי ממחודמגוריה המקורי של הילדה ניתק מגע ברגע שהועברה לפנימיה.

"זה סיפור עם סוף טוב, אבל מי יודע כמה ילדים כאלה נמצאים, מבלי שאיש מהאחראים יודע על כך, בכל מיני משפחות. חלקן אולי טובות, אבל חלקן רדיקליות רבות למשפחות שעליהן שמענו, שבהן הילדים הופכים קורבנות לניצול וזוכים ליום מחפיר".

העולם הזה 29